

Stanovisko Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 26.06.1972, sp. zn. Cpjf 58/72, ECLI:CZ:NS:1972:CPJF.58.1972.1

Číslo: 1/1973

Právní věta:

K otázce vlivu řízení na běh tříleté lhůty podle ustanovení § 89 odst. 3 zákona č. 101/1964 Sb.

Soud: Nejvyšší soud ČSSR

Datum rozhodnutí: 26.06.1972

Spisová značka: Cpjf 58/72

Číslo rozhodnutí: 1

Číslo sešitu: 1

Typ rozhodnutí: Stanovisko

Hesla: Lhůty, Promlčení, Rozhodnutí jiných orgánů, Sociální zabezpečení

Předpisy: 54/1956 Sb. § 44

§ 100

§ 112 101/1964 Sb. § 62

§ 118 109/1964 Sb. § 130 65/1965 Sb. § 261 71/1967 Sb. § 3

§ 249 101/1963 Sb. § 79 40/1964 Sb. § 99

§ 48 99/1963 Sb. § 244

§ 49

§ 89 103/1964 Sb. § 100

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Podle ustanovení § 89 odst. 3 zákona č. 101/1964 Sb. /1/ se nárok na náhradu neprávem vyplacené dávky proti závodu, který nesprávným hlášením nebo jeho opomenutím zavinil, že dávka byla poskytnuta neprávem nebo ve vyšší výměře, než náležela, promlčuje do tří let ode dne, kdy orgán sociálního zabezpečení zjistil, že dávka byla poskytnuta neprávem (srov. i ustanovení § 118 odst. 3 zákona č. 103/1964 Sb.).

V praxi soudů bylo třeba řešit otázku, jaký vliv na běh tříleté lhůty podle ustanovení § 89 odst. 3 zákona č. 101/1964 Sb. má řízení, v němž se přezkoumává (§ 244 a násl. o. s. ř.) rozhodnutí orgánu sociálního zabezpečení o uložení přeplatků, a zda doručení tohoto rozhodnutí v tříleté lhůtě (§ 89 odst. 3 zákona č. 101/1964 Sb.) je v každém případě lhůta zachována.

Řešením této otázky se zabýval Nejvyšší soud České socialistické republiky ve svých rozhodnutích

sp. zn. Co 368/70 a Co 403/70 a dospěl k závěru, že se po dobu řízení u soudu běh uvedené lhůty staví (§ 261 odst. 3 zák. práce a § 112 o. z.). Běh lhůty pak pokračuje ode dne, kdy nabylo právní moci usnesení soudu, jímž bylo původní rozhodnutí zrušeno a orgánu sociálního zabezpečení uloženo vydat nové rozhodnutí. Toto nové rozhodnutí musí být vydáno v průběhu zbytku promlčecí doby; pokud by po právní moci usnesení, jímž bylo původní rozhodnutí zrušeno, zbýval jen velmi krátký zbytek této doby, byl by orgán sociálního zabezpečení povinen vydat nové rozhodnutí v přiměřené lhůtě, za niž Nejvyšší soud České socialistické republiky považoval lhůtu podle ustanovení § 49 odst. 2 zákona č. 71/1967 Sb. (správního řádu).

Pokud jde o otázku stanovení běhu uvedené promlčecí lhůty za splnění předpokladů řádného pokračování v řízení, lze se ztotožnit se závěrem uvedeným v citovaných rozhodnutích Nejvyššího soudu České socialistické republiky; jinak je však tomu, pokud jde o závěr, podle něhož přiměřenost lhůty k vydání nového rozhodnutí by měla být posuzována podle ustanovení § 49 odst. 2 zákona č. 71/1967 Sb.

Lhůtu uvedenou v ustanovení § 89 odst. 3 zákona č. 101/1964 Sb. je třeba posuzovat jako lhůtu promlčecí a nikoli jako lhůtu prekluzivní. V citovaném ustanovení se totiž výslovně uvádí, že se nárok na náhradu promlčuje do tří let. I v jiných ustanoveních zákona č. 101/1964 Sb. se uvádí, že se nárok promlčuje (srov. ustanovení § 62 odst. 3 zákona č. 101/1964 Sb., jež upravuje obdobnou situaci uplatnění práva požadovat vrácení jednotlivých splátek dávky poskytnutých příjemci dávky neprávem). Stejně je tomu v ustanoveních § 118 odst. 3 a § 100 zákona č. 103/1964 Sb. o sociálním zabezpečení družstevních rolníků. 2)

Zákon č. 101/1964 Sb. nabyt (s některými výjimkami) účinnosti dnem 1. 7. 1964. Počátek jeho účinnosti spadá do údobí, v němž došlo i k vydání dalších významných právních předpisů. Všechny tyto předpisy rozlišují zřetelně, zda dochází k zániku práva nebo k jeho promlčení (srov. zejména § 99, § 100 a násl. zákona č. 40/1964 Sb. /občanského zákoníku/, § 130 a násl. zákona č. 109/1964 Sb. /hospodářského zákoníku/ a § 79 a násl. zákona č. 101/1963 Sb. /zákoníku mezinárodního obchodu/). I předchozí právní úprava obsažená v ustanovení § 76 odst. 3 zákona č. 55/1956 Sb. o důchodovém pojištění zaměstnanců stanovila v této souvislosti, že jde o promlčení nároku. Poukázat lze i na ustanovení § 48 odst. 2 a § 44 zákona č. 54/1956 Sb. o nemocenském pojištění zaměstnanců.

Za tohoto stavu právní úpravy je vzhledem k výslovnému znění zákona i ke shora uvedeným souvislostem odůvodněn závěr, že jde o promlčení s důsledky z toho vyplývajících.

S výjimkou ustanovení § 62 nemá zákon č. 101/1964 Sb. podrobnější úpravu o promlčení. Vzhledem k tomu nezbyvá než vycházet ze zásad právní úpravy promlčení podle čs. právního řádu, jak jsou vyjádřeny např. v ustanoveních § 261 odst. 3 zák. práce a § 112 o. z.

Shoda při srovnání situace, z níž vychází úprava podle ustanovení § 261 zák. práce a ustanovení § 112 o. z., a situace, jež vzniká po podání návrhu na přezkoumání rozhodnutí soudem (§ 244 o. s. ř.), je v tom, že tu jde o řízení před soudem. Rozdílnost je v tom, že orgán sociálního zabezpečení se neobrací při uplatnění svého práva na soud nebo jiný státní orgán, nýbrž vykonává své právo rozhodnout o uložení přeplatku v rámci působnosti, která je mu zákonem svěřena jako státnímu orgánu, přičemž podle výslovného ustanovení zákona je k výkonu tohoto práva stanovena určitá lhůta, a v tom, že po zrušení rozhodnutí orgánu sociálního zabezpečení soudem tento orgán pokračuje ve správním řízení, je povinen vydat nové rozhodnutí a přitom vychází z právního názoru vysloveného soudem (§ 249 o. s. ř.). Z těchto odlišností však nevyplývá jiný závěr, než který byl shora uveden, protože dojde-li po vydání rozhodnutí orgánu sociálního zabezpečení na základě návrhu na přezkoumání tohoto rozhodnutí opětovně k soudnímu řízení, platí pro toto řízení zásada rovného postavení všech účastníků řízení a také ve správním řízení je uplatňován požadavek řádného pokračování v řízení ve věci (srov. § 3 odst. 3 zákona č. 71/1967 Sb.). Zřetel na zákonnou úpravu

obsaženou v ustanovení § 261 odst. 3 zák. práce nebo § 112 o. z. se projeví v tom, že se staví běh lhůty po dobu trvání soudního řízení, a dále v tom, že řádně pokračovat je nutno i v řízení správním, které navazuje na řízení soudní.

Zda jde o řádné pokračování v řízení je otázkou konkrétního případu. Třeba však požadovat, aby po provedeném šetření v rozsahu potřebném pro rozhodnutí o věci (§ 249 odst. 3 o. s. ř.) vydal orgán sociálního zabezpečení rozhodnutí, které by také bez průtahů doručil účastníku řízení, jemuž je určitá povinnost ukládána. To platí i v případě opětovného zrušení rozhodnutí orgánu sociálního zabezpečení soudem. Za splnění těchto předpokladů nelze vyloučit, že bude splněn požadavek řádného pokračování v řízení i v případě uplynutí lhůt uvedených v ustanovení § 49 odst. 2 zákona č. 71/1967 Sb. (správního řádu). Jde tu o lhůty instruktivní, jejichž nedodržení samo o sobě nemůže odůvodnit závěr, že v řízení nebylo řádně pokračováno. Naproti tomu by však nebylo v souladu s povahou a účelem promlčení, kdyby orgán sociálního zabezpečení mohl vydat rozhodnutí kdykoli. Vznese-li povinný námitku promlčení, pak je právní úpravou promlčení sledováno právě to, aby povinný nebyl po zcela neurčité době vystaven tomu, že bude nárok proti němu uplatněn a že mu bude uložena povinnost k plnění, protože po uplynutí delší doby je ztížena jeho možnost obrany.

Pro zachování lhůty dané orgánu sociálního zabezpečení v ustanovení § 89 odst. 3 zákona č. 101/1964 Sb. postačí tedy, jestliže ve lhůtě tří let ode dne, kdy orgán sociálního zabezpečení zjistil, že dávka byla poskytnuta neprávem, bylo rozhodnutí o uložení přeplatku doručeno povinnému; došlo-li v řízení o přezkoumání tohoto rozhodnutí soudem ke zrušení rozhodnutí o vrácení přeplatku a k tomu, že se orgánu sociálního zabezpečení ukládá vydat nové rozhodnutí, pak je třeba, aby orgán sociálního zabezpečení v řízení řádně pokračoval. Za splnění tohoto předpokladu nevádí, že k doručení nového rozhodnutí došlo případně i po uplynutí tříleté lhůty uvedené v ustanovení § 89 odst. 3 zákona č. 101/1964 Sb. (srov. i ustanovení § 118 odst. 3 zákona č. 103/1964 Sb.). To odpovídá zásadám právní úpravy promlčení v čs. právním řádu, jakož i oprávněným zájmům účastníků řízení o uložení povinnosti podle ustanovení § 89 odst. 2 zákona č. 101/1964 Sb.

1) Úplné znění zákona se změnami a doplňky bylo vyhlášeno pod č. 5/1972 Sb.

2) Úplné znění zákona se změnami a doplňky bylo vyhlášeno pod č. 8/1972 Sb.